

EMDR bij vergevoerde dementie

Beantwoord door Ad de Jongh

Ik heb een patiënt van 84 jaar met een gevorderde dementie in behandeling. Zij zit de hele dag in zichzelf te kletsen, terwijl ze met gesloten ogen haar 'film' afdraait. Op zich niet erg, maar wel als het kletsen 'ineens' omslaat in felle uitingen gericht tegen mannelijke familieleden, waar ze blijkbaar ooit iets van te vrezen heeft gehad. Ze is namelijk bang dat er bepaalde dingen zijn gebeurd, maar wat precies is onduidelijk. Of het waar is, daar komen we niet achter. Het leek mij ook niet heel belangrijk, want ze is er panisch voor en dat lijkt me al voldoende om EMDR te proberen.

Ik merk dat ze enorm angstig wordt in zo'n bui: ze zit ineengedoken, haar ogen zijn stijf dicht terwijl ze praat, vloekt en zich verdedigt. Tijdens zo'n film in haar hoofd heb ik haar, zo goed en zo kwaad als het ging, gevraagd de aandacht eens te richten op de tapjes die ik startte. Het leek aanvankelijk niet echt tot haar door te dringen, maar ik ben toch maar doorgeshaan, ook door haar af en toe nogmaals te wijzen op de tapjes. De intensiteit van de film in haar hoofd nam af en een ander filmpje

kwam op. Na vier sets kwam ze 'bij bewustzijn', deed boos haar ogen open en vroeg of ik er onmiddellijk mee op wilde houden. De tapjes brachten klaarblijkelijk iets vervelends teweeg. Mogelijk sloeg ze in haar film van zich af en verdedigde zich tegen bepaalde aanrakingen. Nadat ik even geruststellend tegen haar had gesproken ("Die tapjes doe ik om het rustiger te maken in uw hoofd, volgt u ze maar."), zakte ze weer terug, verder de (volgende) film in. Ik ben er toch weer mee verder geshaan, want ze werd ondertussen wél rustiger...

Opeens begon ze zelf mee te tellen en was de negatieve lading van de tapjes eraf. En daar zit dus de oplossing, maar ook mijn vraag: kan ik, als zij in de film zit, naast de tapjes ook hardop meetellen om de aandacht te verleggen van de film op de tapjes, of gooi ik het hele proces dan in de war?

Oogbewegingen lukken niet omdat ze haar ogen gesloten houdt en vanwege het weinige bewustzijn dat ze laat zien. De koptelefoon kan ook niet omdat ze niks aan haar lijf duldt. Ik heb ook nog gedacht om het gebruik

van mijn tapjes met mijn handen te vervangen door bijvoorbeeld twee miniknuffels, zodat mijn werk niet als 'pakgrage handen' wordt geïnterpreteerd. Ik heb dit nog niet geprobeerd.

Overigens – en dat is het belangrijkste – is deze patiënt niet meer zo in paniek geweest na deze sessie, nu anderhalve week geleden. Maar er zijn nog wel andere filmpjes waarmee ik aan de slag wil.

Antwoord

Hartstikke goed gedaan. Het lijkt me dat je doet waar het bij EMDR in de kern om gaat, namelijk op het moment dat je een herinnering in het werkgeheugen hebt gekregen, deze erin houden (toestemming vragen, miniknuffels) en dan een afleidende taak (tappen en tellen) toepassen. Onderzoek laat zien: hoe meer afleiding, hoe beter het gaat. Het lijkt me, gezien het resultaat, dat dit bijzonder goed is gelukt. Nu snel naar de andere herinneringen! Jouw casus is ook een mooi voorbeeld voor de mensen die nog steeds twijfelen of EMDR überhaupt wel kan bij mensen met dementie; daar zijn er nog steeds best veel van.

Reactie (een aantal maanden later)

Ik heb inmiddels overleg gehad met diverse verzorgenden, de arts en de activiteitenbegeleidster. Allen zien een grote verbetering in het gedrag van deze mevrouw! Zelf heeft ze daar overigens geen weet van, of ze kan het in ieder geval niet meer vertellen. Ze is veel minder vaak aan het huilen en schelden (nu nog slechts minder dan eenmaal per week) en als het wél gebeurt, is de intensiteit minder.

Het filmpje dat in haar hoofd zat, waarin ze belaagd werd door haar broer en vader, moet akelig geweest zijn, gezien het schreeuwen en gillen. Maar het filmpje is niet meer teruggekomen na die ene behandeling, die wel meer tijd in beslag nam dan je normaliter zou doen: ik denk dat we toch gauw in totaal twee uur bezig zijn geweest.

Deze mevrouw was voor haar diagnose dementie al behept met de DSM-IV diagnose 'afhankelijke persoonlijkheidsstoornis en psychotische klachten' na een val op haar hoofd. Daarbij werd eveneens gesproken over een 'wat lagere intelligentie'.

In haar dementie laat ze veel hallucinaties zien, en nog altijd kan ze erg hard lachen om iets dat er niet is. Dus hoe waar die aantijgingen tegen haar vader en broer zijn geweest, weet ik niet. Maar dat is ook niet zo belangrijk. Er wordt in haar dossier wel gesproken over 'vroegtijdig

uit huis gaan vanwege een verstoorde verhouding met de vader', maar onder de streep bekeken, is zij er écht mee geholpen.

Kort en goed, ze heeft bijna geen akelige filmpjes meer, laat zich beter verzorgen, kan meer prikkels van de omgeving aan, is vriendelijker en niet meer zo intens bang. Ofwel: wat mij betreft succesvol!

Ik heb het idee dat alles wat bij iemand dat werkgeheugen 'in knalt', of dit nu waar gebeurd is of niet, goed behandeld kan worden met EMDR, óók bij hersenschade. Ik heb trouwens nog een drietal andere goede resultaten gezien. De eerste was een hoogbejaarde man met cognitieve problemen als gevolg van een beroerte. Hij was met zijn fiets gevallen en vertelde dit iedere dag wel tien keer. Hij was erg angstig om opnieuw te vallen, waardoor revalidatie totaal onmogelijk was. Dat was echt pure paniek, bijna doodsangst. Hem heb ik uiteindelijk drie maal gezien en zijn filmpje stilgezet, zoals ik eerder beschreef. Ook met deze patiënt heb ik moeten handtappen omdat andere methodes niet mogelijk waren. Hij is nu veel minder bang bij het wassen en aankleden. Hij maakt nu ondertussen een praatje, fietst bij de fysiotherapie en doet dit zonder nog echt aan het ongeluk te moeten denken. De tweede patiënt was een hoogbejaarde dame met cognitieve problemen die was opgenomen in het ziekenhuis en daar een slaapstoornis had ontwikkeld. Zij hoorde, toen ze werd opgenomen in ons verpleeghuis, nog altijd het geluid van de monitor naast haar en werd dan weer in paniek klaarwakker. Na een EMDR-zitting was de slaapstoornis al verdwenen.

De laatste casus betrof een zestigjarige man met een hele forse hersenbloeding en met zeer heftige herbelevingen die betrekking hadden op zijn moeder. Daarnaast had hij beelden van een belager met messen in hun huis, vroeger toen hij vier jaar oud was. Hij riep daardoor dag en nacht heel paniekerig en hard om de verzorgende. Het was haast niet te doen, ook niet voor de andere patiënten. Ik heb twee maal kort EMDR gedaan en dat zorgde voor een bijzonder grote verbetering. Hij is nu veel rustiger, het filmpje speelt geen rol meer. Echt hele mooie resultaten. En zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan... ■